

Čtenářské životopisy

(co jsme se o sobě díky nim dozvěděli?)

Jiří Trávníček

Ústav pro českou literaturu
AV ČR, v. v. i.

(travnicek@ucl.cas.cz)

Praha, Goethe Institut, 24. 4. 2017

Osnova prezentace

1. Výzkumy čtení – struktura
2. Čtenářské životopisy – základní údaje
3. Čtenářské životopisy – způsob organizace a interpretace materiálu
4. Čtenářský život – čtyři iniciace
5. Čtyři generace současných českých čtenářů
6. Závěry

1.1 Je číst dobré?

„Nedostatek jakéhokoliv tělesného pohybu při čtení ve spojení s násilným střídáním představ a citů způsobuje ochablost, zahlenění, nadýmání a zácpu ve vnitřnostech. Jak známo, má to pak neblahý účinek na pohlavní orgány u obou pohlaví, zvláště pak ženského.“

(Karl G. Bauer, 1791)

1.2 Celkové schéma našich výzkumů

Čtenáři a čtení

1.3 (Statistický) čtenář

- ten, kdo deklaruje **jednu přečtenou knihu** v průběhu roku – jakoukoli (beletristickou, věcnou, odbornou), k jakémukoliv účelu (kvůli zábavě, informaci, poznání), v jakémkoliv médiu (tištěnou, elektronickou)

2.1 čtenářské životopisy – zákl. údaje

- nahrávány v l. 2009-2015; 138 přepsaných životopisů (finální korpus)
- anonymové (ze 76 míst z celé ČR), vzorek zhruba v souladu se složením populace ČR
- jednotný způsob nahrávání
- přepis z dialogu do vyprávění v 1. osobě
- schéma tázání (životopisná osa)

2.2 čtenářské životopisy – místa

2.3 čtenářské životopisy – inspirace

- Německo, Austrálie, Polsko, Velká Británie
- kvalitativní větve sociologie, orální historie, naratologie (biografické vyprávění)
- narativní rozhovor, biografická metoda

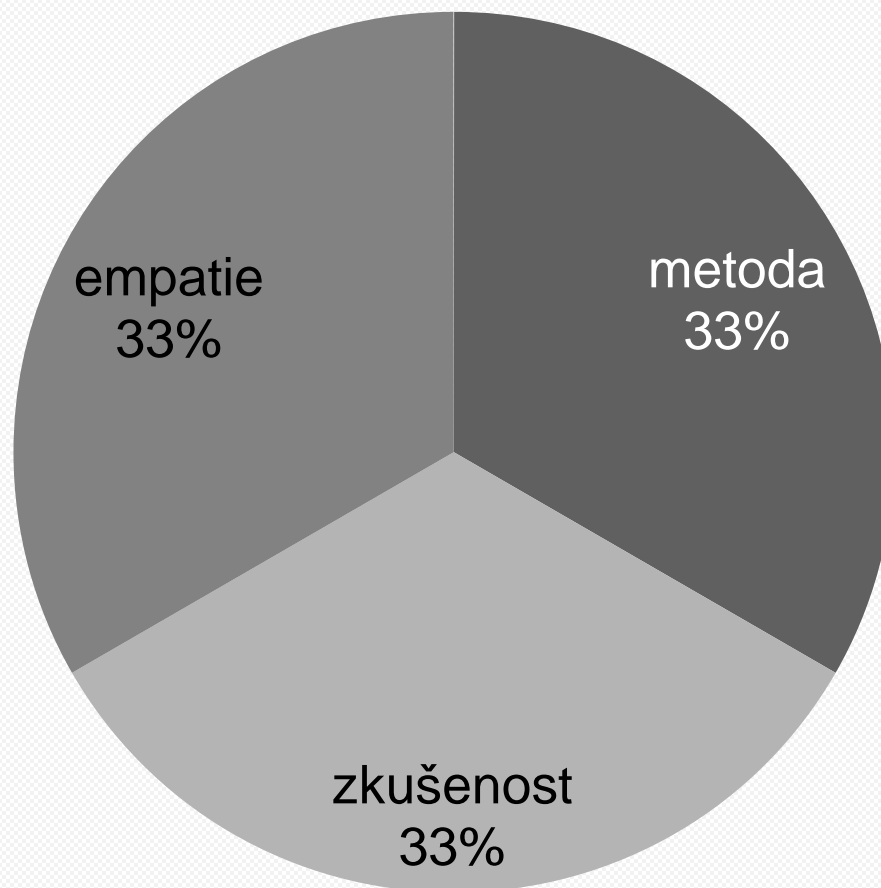
3.1 čtenářské životopisy – limity a úskalí

- paměť
- důvěryhodnost
- „biografická iluze“
- počet narátorů

3.2 čtenářské životopisy – výhody a přednosti

- biografičnost, životopisná narativita
- kontaktnost, pružnost interakce
- spolupráce se statistikou

3.3 čtenářské životopisy – tázání

4.1 čtenářský život – čtyři iniciace

- 1. iniciace: první kontakt s knihou a písmem
- 2. iniciace: učíme se číst, škola
- 3. iniciace: přecházíme na četbu pro dospělé
- 4. iniciace: sami jako rodiče předčítáme svým dětem

5.1 generace souč. českých čtenářů

- rozhlasová (65+)
- televizní (45-64 l.)
- počítačová (25-44 l.)
- internetová (15-24 l.)

5.2 čtenářské vzorce

- vlastenecko-měšťanský
- alternativní
- transmediální

5.3 fenomény (výběr)

- *Babička*, *Betty*, *Bible*, *Broučci*, čtvrtky, *Čtyřlístek*, domácí knihovna, *Egypt'an*, *Sinuhet*, foglarovky, *Javořická*, *Jirásek*, muži versus ženy, návraty, potterománie, nedočteno, odpadlictví, povinná četba, přesycenost, *Švejk*, tipaři, tištěná versus elektronická, učitelé, veřejná knihovna

7. Závěry

- obraz čtení se během našeho života proměňuje, někdy velmi zásadně (různé podoby životopisné čtenářské křivky)
- otázka, kdy jsme jako čtenáři úplní, tj. docelení
- rčení „Řekni mi, co čteš, a já ti řeknu, kdo jsi.“ je značně neúplné
- velký rozdíl mezi jednotlivými generacemi, ale současně i sdílení některých společných rysů
- empirie je s to zachytit spíše tu podobu čtení, která má co činit s neestetickými funkcemi
- škola - učitel, škola versus učitel
- domácí knihovny

děkuji za Vaši pozornost...

